

RIBIZ

Proizvodnja i značenje kulture

U ukupnoj svjetskoj proizvodnji crvenog i crnog ribiza prvo mjesto drže SSSR i Zapadna Njemačka. Na trećem mjestu je Poljska, a zatim slijede Austrija, Istočna Njemačka, Engleska, Norveška, Finska i Čehoslovačka. Glavne zemlje izvoznice ribiza su: Poljska, Čehoslovačka, Mađarska, Bugarska, Austrija i Francuska, a u manjoj mjeri: Jugoslavija, Nizozemka, Belgija i Danska. Ribiz najviše uvoze: Zapadna i Istočna Njemačka, Italija, Engleska, Švedska, Norveška i Švicarska. U Jugoslaviji se ribiz najviše uzgaja u Sloveniji.

Razlikujemo crveni, crni i bijeli ribiz. Uzgoj crvenog i crnog ribiza ima veliko značenje, dok se bijeli ribiz rijetko uzgaja. Plodovi ribiza imaju veliku hranjivu i dijetoterapeutsku vrijednost, jer sadrže puno lako topivih šećera, organskih kiselina, a naročito vitamina C. Osim toga, plodovi imaju ugodno osvježavajući miris i okus. Ribiz se troši u svježem i prerađenom stanju. Pored primjene u proizvodnji sokova, sirupa, slatkog, džemova itd., plodovi se troše u farmaceutskoj industriji, jer su vrlo ljekoviti: upotrebljavaju se protiv slabokrvnosti, reumatizma i za proizvodnju C vitamina. Naime, plodovi crnog ribiza sadrže 5 do 7 puta više vitamina C od limuna. Zbog svega iznesenog ribiz je cijenjeno i vrlo traženo voće na domaćem i stranom tržištu.

S obzirom na veliku potražnju crnog i crvenog ribiza potrebno je raditi na unapređenju i proširenju proizvodnje, i to prioritarno na malim posjedima u kooperaciji s društvenim nosiocima proizvodnje.

Gotovo da i nema kućnog vrta u kojem ne raste barem po nekoliko grmova ribiza. Rano dozrijevanje plodova i njihova odlična kvaliteta prava su radost uzgajivača u kućnim vrtovima.

Izbor i uredenje proizvodnog prostora

Uspjeh u uzgoju i proizvodnji ribiza u velikoj mjeri ovisi o dobro odabranom položaju, ili, točnije, proizvodnom prostoru, a osobito o klimatskim prilikama. Od svih vrsta ribiza najviše se za potrebe preradaivačke prehrambene industrije cijeni

crni ribiz. Kada razmatramo kako se ribiz odnosi prema klimatskim prilikama, onda treba posebnu pažnju obratiti na temperature. Naime, treba detaljno analizirati minimalne i maksimalne temperature po periodima i fenofazama.

Crni je ribiz proširen po čitavoj Evropi. On se uzgaja dosta na sjeveru, jer dobro podnosi zime i niske temperature. U periodu dubokog zimskog mirovanja crni ribiz podnosi apsolutne minimalne temperature od -30°C , pa čak i -33°C . Prema tome je otporniji prema niskim temperaturama od maline.

Valja napomenuti da su pojedini dijelovi grma različito osjetljivi prema pozebi. Najosjetljiviji su jednogodišnji izboji, a zatim dvogodišnji, dok su trogodišnji puno otporniji.

Dok se u periodu zimskog mirovanja ne treba bojati pozebe, dotle je na početku vegetacije ta opasnost jako izražena. Naime, crni ribiz rano počinje vegetaciju, pa ga mogu lagano oštetiti proljetni mrazovi i slane. Da bi sorte crnog ribiza počele vegetaciju, dovoljna im je već temperatura od 5°C , a za ostale voćke mora biti uglavnom iznad 10°C . Katkada se pupovi crnog ribiza počinju otvarati već uz temperaturu od 2°C . Inače se cvatnja odvija uz temperaturu od 12°C . Ukoliko se u doba cvatnje pojave jače slane (mrazovi), tada dolazi do pozebe cvjetova.

Budući da se crni ribiz uzgaja u obliku grma, niski je uzgoj pod jačim utjecajem hladnog zraka, jer je hladan zrak teži pa pada na tlo. Dok kod drugih voćaka najčešće samo deblo bude zaplijusnuto hladnim težim zrakom, dotle je kod ribiza čitav grm u sloju hladnog zraka. U literaturi ima podataka da cvjetovi nekih sorti crnog ribiza mogu izdržati i do -5°C .

Crni ribiz nije osjetljiv samo prema hladnoći nego i na visoke temperature, odnosno, velike vrućine. Uz visoke temperature i nisku relativnu vlagu zraka dolazi do paleži i opadanja lišća. Najpovoljnija temperatura za rast i dobru razvijenost crnog ribiza je od 17°C do 18°C . Takve temperature imamo uglavnom u brdskim i planinskim područjima i na padinama — brežuljcima obronaka gora. U ravnicama je uvijek ljeti toplije, a zime su hladnije. Stoga ravnice u pravilu nisu prikladne za uzgoj ribiza.

Ribiz je vrlo osjetljiv na sušu. Jedan od razloga za to je činjenica da ova voćka relativno plitko rasprostire korijenje, pa se ne može koristiti vlagom iz dubljih slojeva tla.

Za postizanje redovitih i obilnih priroda potrebno je da relativna vlaga zraka bude što veća. Smatra se da bi trebala iznositi od 85% , a da ne bi trebala padati ispod 70 do 80% u ljetnim mjesecima. Ovakva vlaga zraka opstoji samo u brdskim i planinskim područjima nadmorske visine iznad 750 m . Inače, crni ribiz dobro uspijeva na višim položajima s nadmorskom visinom od 700 do 1200 m .

Dakle, budući da crni ribiz za svoj rast i rodnost traži puno vlage, on je tipična hidrofilna voćka. Uzgoj crnog ribiza može biti rentabilan samo ako godišnje padne barem 800 mm oborina, od čega barem 400 mm u periodu vegetacije.

Crni ribiz je heliofit, koji može podnijeti i stanovito zasjenjenje, pa ga možemo u kućnim vrtovima ili malim voćnjacima uzgajati i kao medukulturu ispod ostalih

voćaka, a naročito dok su još mlade. No, ipak intenzivni komercijalni uzgoj treba

planirati kao monokulturu. Budući da crni ribiz korijenovu mrežu rasprostire vrlo plitko, često se smatra da su za njegov uzgoj prikladna i plića tla. Praksa, međutim, pokazuje da to nije tačno, jer plitka tla loše gospodare vodom, pa na njima crni ribiz jako trpi od suše. Samo u brdskim i planinskim humidnim i perhumidnim područjima, gdje dakle pada dovoljno oborina i gdje je raspored kiše ravnomjeran tijekom čitave vegetacije, možemo crni ribiz uzgajati i na plićim tlima. Inače su za intenzivni uzgoj crnog ribiza najprikladnija aluvijalna tla. No, kako takva tla u nas dolaze uglavnom u nizini, gdje su nepovoljne klimatske prilike, ne možemo ih koristiti.

Za uzgoj ribiza treba birati srednje duboka ilovasta, ilovasto-glinasta i glinasto-ilovasta tla s dosta humusa i biogenih elemenata, a osobito kalija i fosfora.

Postoji dobra usporedba o stupnju prikladnosti tla za crni ribiz i krumpir. Sva ona tla koja su prikladna za uzgoj krumpira u najvećoj su mjeri prikladna i za uzgoj ribiza.

Crni ribiz dobro uspijeva na kiselim tlima, zatim na neutralnim, dok na slabo alkalnim, alkalnim i karbonatnim osjetno trpi od poremetnje u hranidbi mikroelementima, a osobito željezom te obolijeva od raznih oblika kloroze a naročito internervalne ili fero-kloroze. Kod ovog oblika kloroze lišće uz nervaturu zadržati zelenu boju, a u međunervalnom prostoru požuti.

Korijenova mreža crnog ribiza traži dosta vlažna ali ipak dobro drenirana tla. Ukoliko dode do preplavlivanja ili stagnacije površinske vode, tada već nakon nekoliko dana zbog smanjenja količine slobodnog kisika dolazi do ugušenja korijenja.

Izbor sorti crnog ribiza

Između velikog broja sorti crnog ribiza, na temelju istraživanja i praktičnog iskustva, izdvojene su kao važnije ove sorte.

I. SORTE ZA PROIZVODNE VOĆNJAKE

A. Vodeće sorte

1. *Rozenthal Schwarze (Rozenal)*
2. *Silvergitters Zwarte (Silvergiter)*
3. *Roodknop (Rudknop)*
4. *Wellington XXX (Velington XXX)*
5. *Daniel's September (Danijelov rujanj)*
6. *Goliath (Golijat)*
7. *Baldwin hiltop (Baldwin hiltop)*

Osim toga se predlaže i puno drugih sorti koje imaju uglavnom lokalno značenje ili mogu biti prateće za naprijed iznesene.